

UC Leuven
Limburg

MOVING MINDS

**CLIL in de
lerarenopleiding:
praktijkvoorbeeld voor
bachelorstudenten
geschiedenis**

CLIL-studiedag, 10 maart 2020

Liesbeth Martens

Ilse Van Hooydonck

Korte kennismaking

- Wie zijn wij?
- Vertel kort:
 - wie je bent
 - waar je werkt
 - wat je al weet over CLIL.
- 90 seconden per persoon!

Waarom zijn we hier?

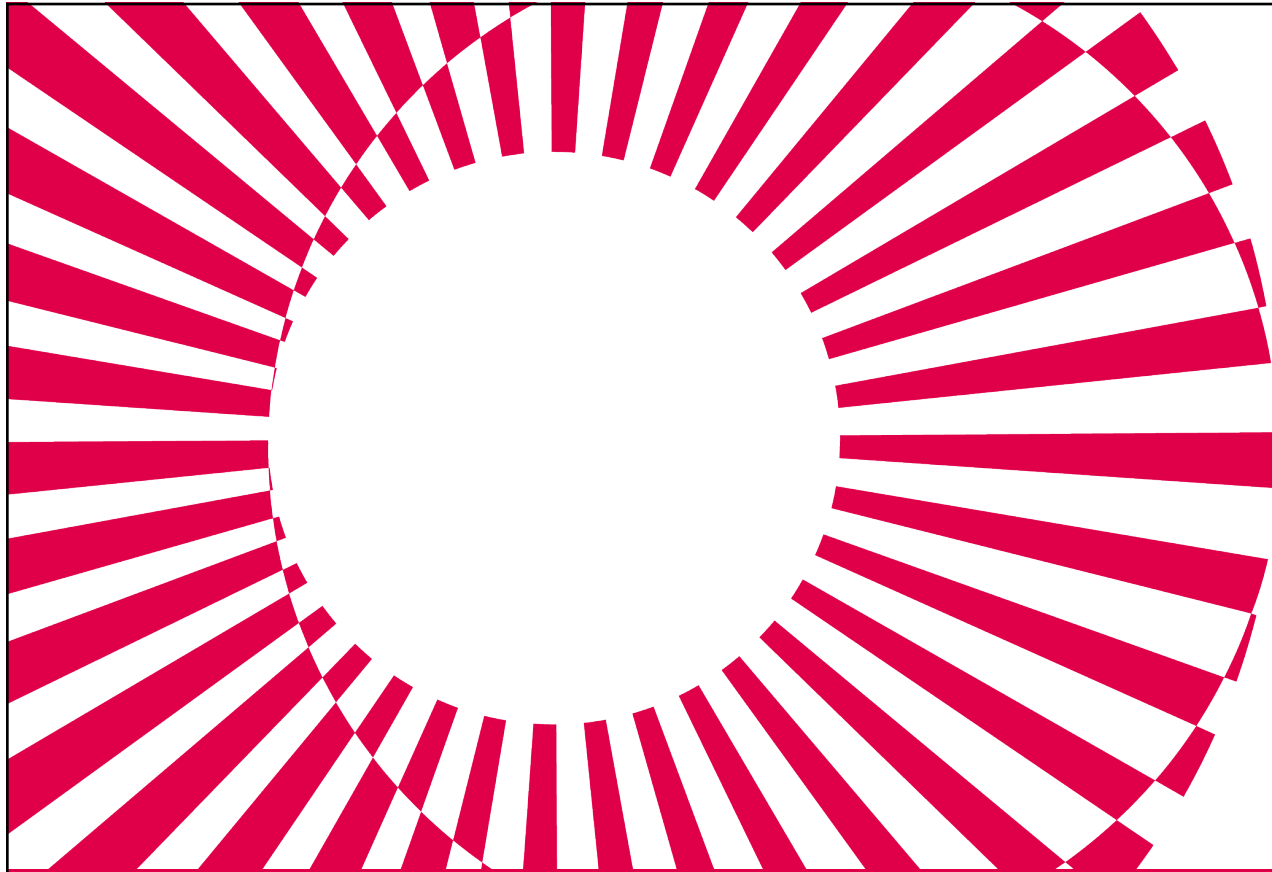
- Impulsproject vanuit UCLL: 'Sesam. Taal als didactische toegangspoort tot kennis', met focus op geschiedenis.

Het menu voor vandaag

1. Wat is Sesam?
2. Ontwerponderzoek
 - Twee inhoudelijke modules bij studenten geschiedenis: Griekse kunst en Etrusken
 - Vakdidactiek geschiedenis: CLIL
3. Effectmeting
4. Enquête bij leerkrachten geschiedenis

1. Wat is Sesam?

UC Leuven
Limburg
MOVING MINDS

- 1. Wat is Sesam?**
2. Ontwerponderzoek
3. Effectmeting
4. Enquête leerkrachten geschiedenis

Wat is Sesam?

- Impulsproject lerarenopleiding UCLL, campus Heverlee
- Bachelor secundair onderwijs
- Studenten eerste jaar geschiedenis
- 2018-2020

Doelen Sesam

ontwerp-
onderzoek

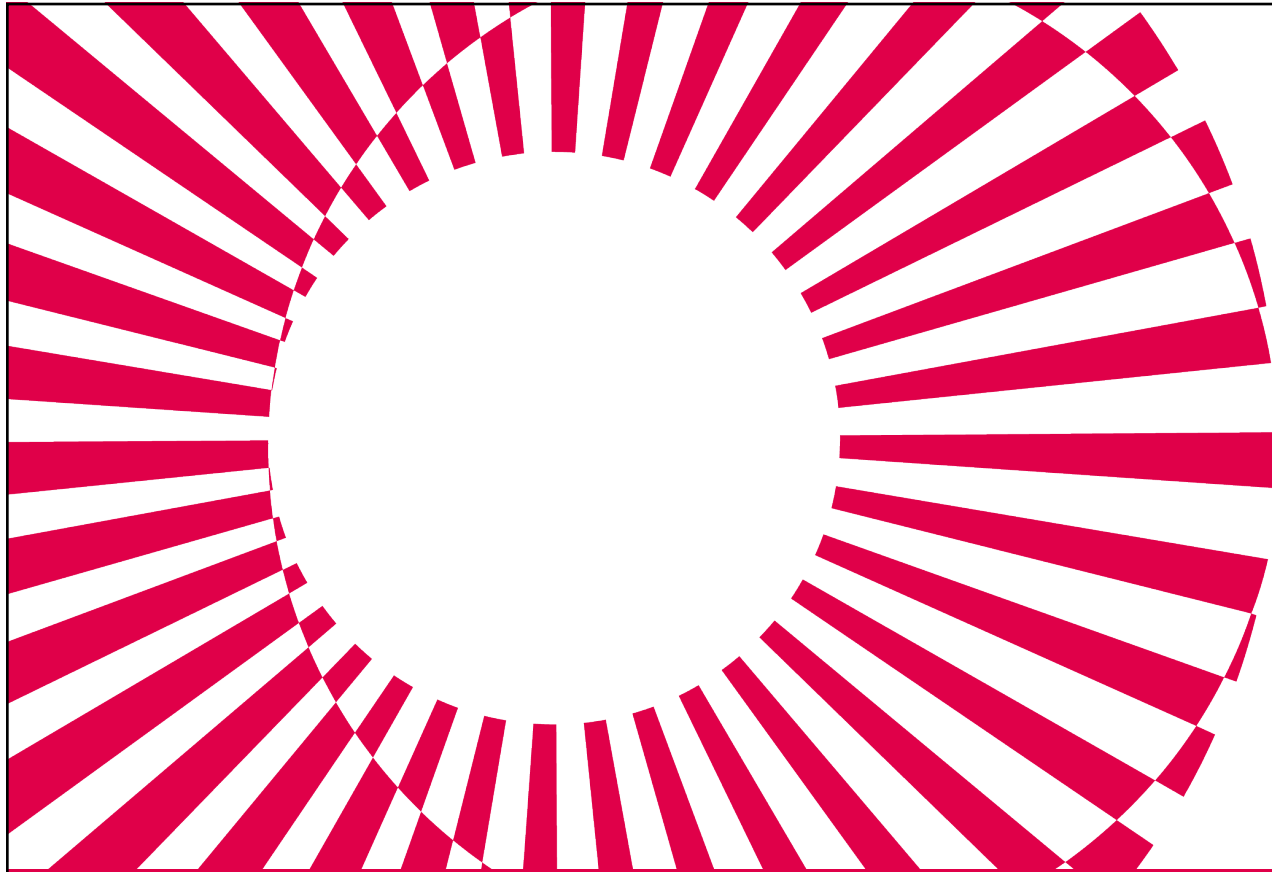
- Studenten aan den lijve CLIL-onderwijs laten ondervinden
 - Twee lessen vakinhoud geschiedenis
- Hen vertrouwd maken met de principes van CLIL-onderwijs
 - Eén sessie vakdidactiek geschiedenis

effect-
meting

- Effecten op vakdidactische en pedagogisch-didactisch handelen van de studenten meten
 - Pre- en posttest + focusgesprek

enquête
leerkrachten

- Te weten komen wat de noden van het werkveld zijn inzake CLIL-geschiedenis
 - Enquête

2. Ontwerponderzoek

UC Leuven
Limburg
MOVING MINDS

1. Wat is Sesam?
- 2. Ontwerponderzoek**
3. Effectmeting
4. Enquête leerkrachten geschiedenis

Ontwerponderzoek Sesam

1. Vakinhoud geschiedenis

- Les over Griekse kunst (3u): 20 februari 2019
- Les over Etrusken (2u): 29 maart 2019

2. Vakdidactiek geschiedenis

- Les over CLIL geschiedenis (2u): 26 april 2019

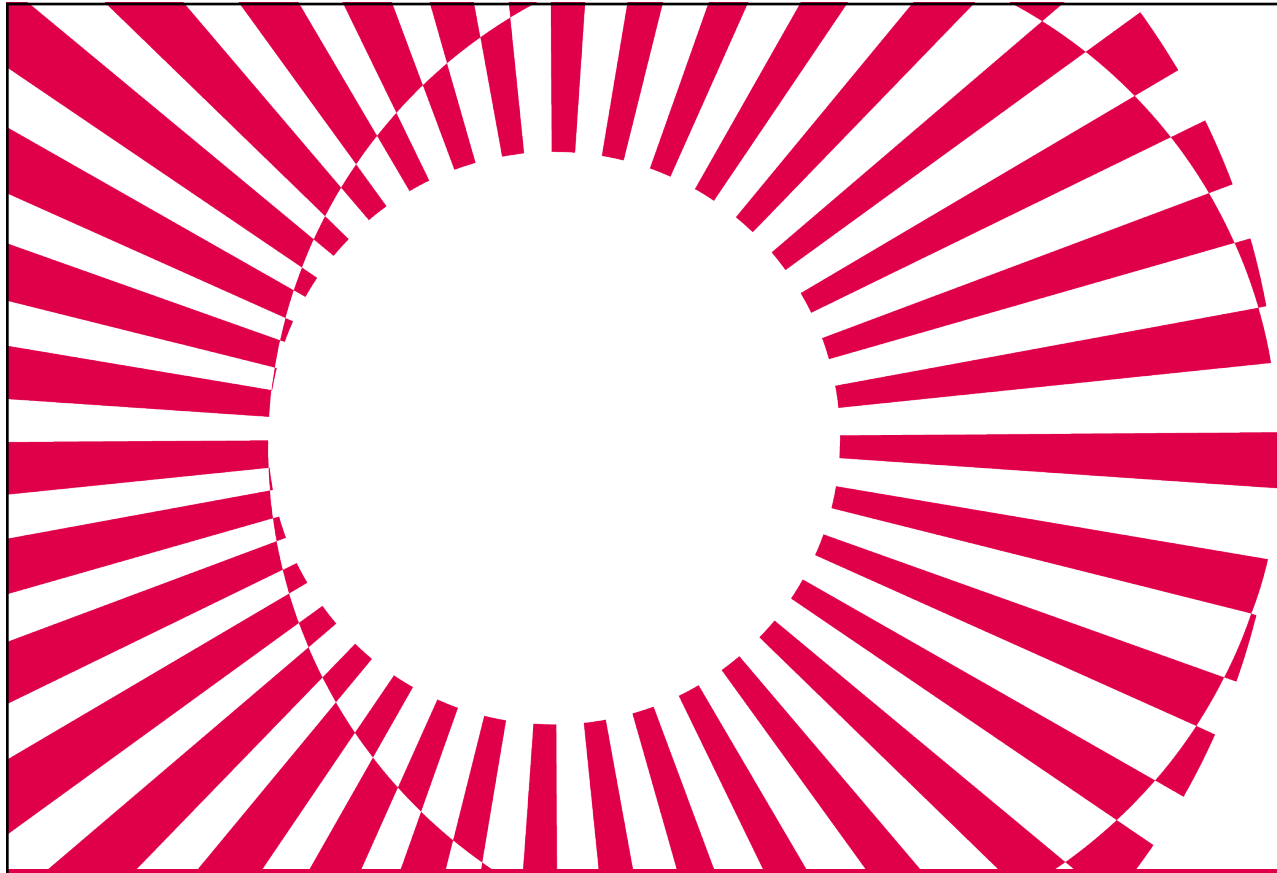

2 groepen studenten in opleidingsfase 1

- **Groep 1:** combinatie geschiedenis met **Frans** en allerlei andere combinaties
 - 2 thema's in het **Engels**
- **Groep 2:** combinatie met **Engels** en allerlei andere combinaties
 - 2 thema's in het **Frans**

Totaal: 51 studenten

Geen keuze!

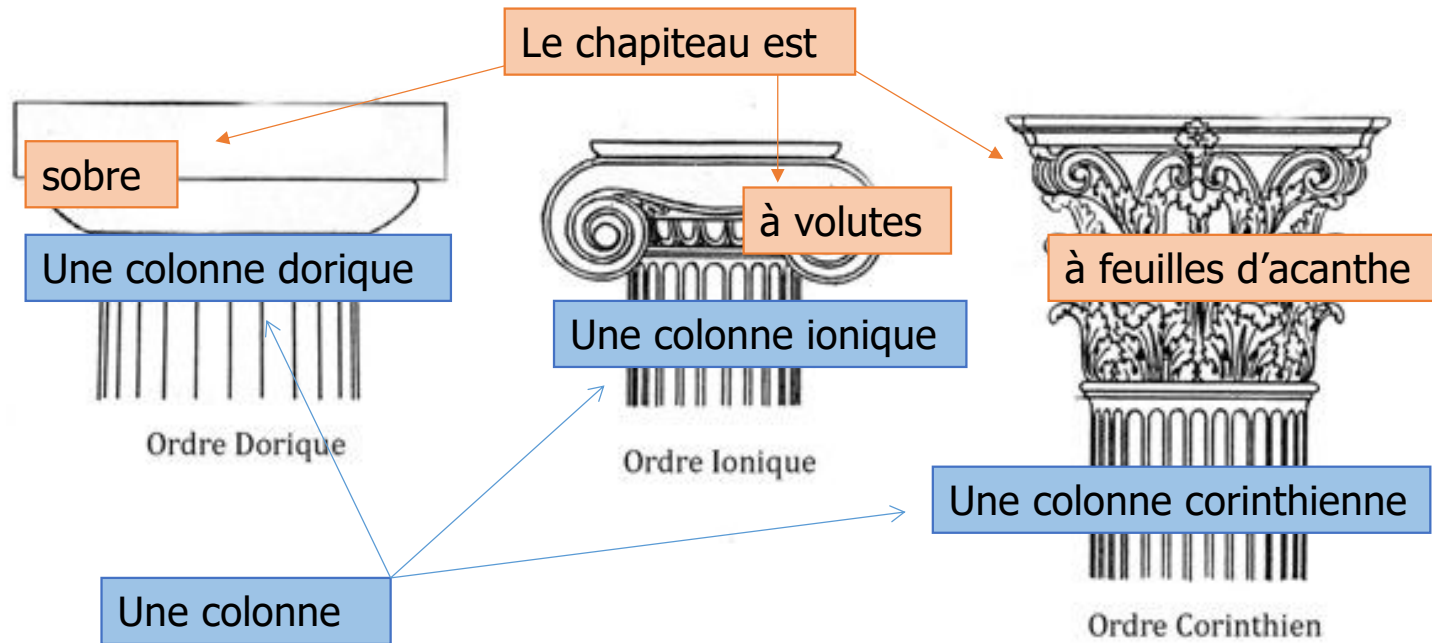
Een voorbeeld...

UC Leuven
Limburg
MOVING MINDS

Les trois ordres

Jeu : Quel ordre / quel style ?

- Vous recevez deux feuilles avec des temples, et une carte.
- Vous jouez à deux: A et B.
- A commence => choisissez un des temples (sst!)
- B doit deviner le temple, en posant des questions oui/non.
- Quand B a deviné le temple, vous changez de rôle.

Quelques phrases pour la conversation

Est-ce qu'il y a une base?

Est-ce que le chapiteau est décoré?

Est-ce que le chapiteau est à volutes / à feuilles d'Acanthe?

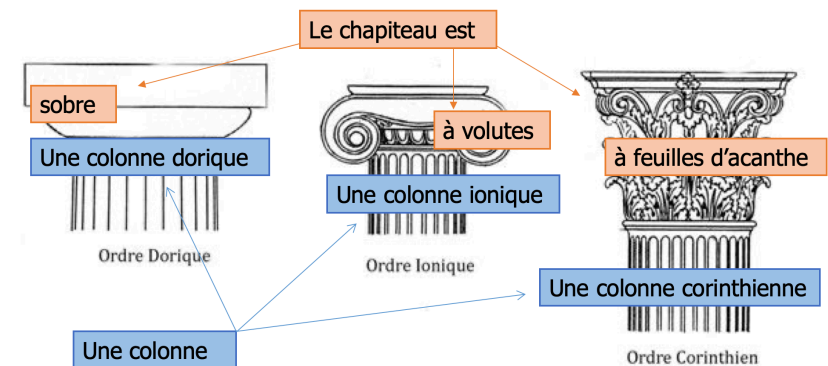
Est-ce que le chapiteau est sobre?

Est-ce que la colonne est dorique/ionique/corinthienne?

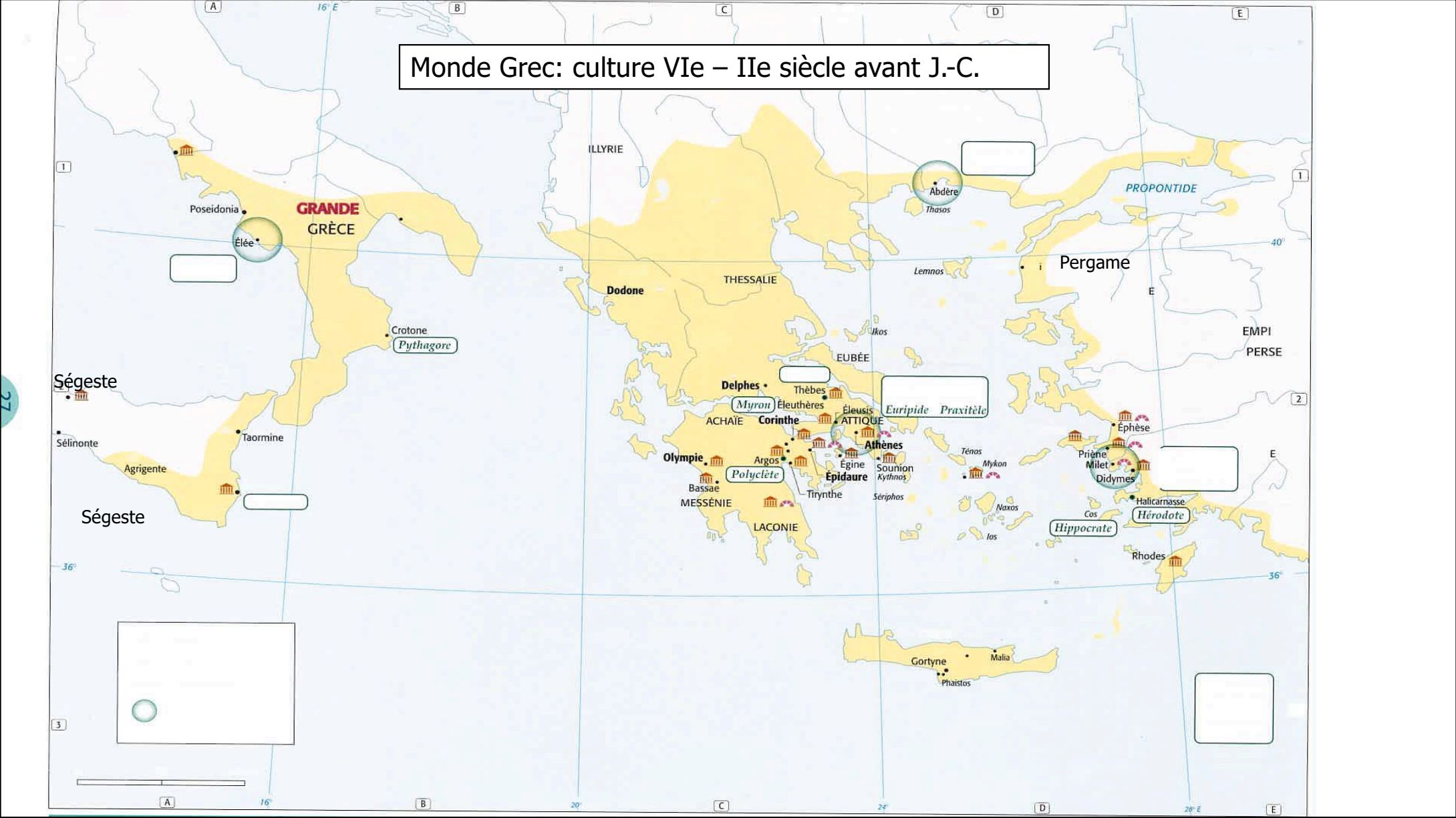
Est-ce que c'est le style dorique/ionique/ corinthien?

Est-ce que le temple se trouve au nord/au sud/
à l'est/à l'ouest d'Athènes?

Est-ce que le temple se situe en Italie/en Sicile/
en Turquie/en Grèce?

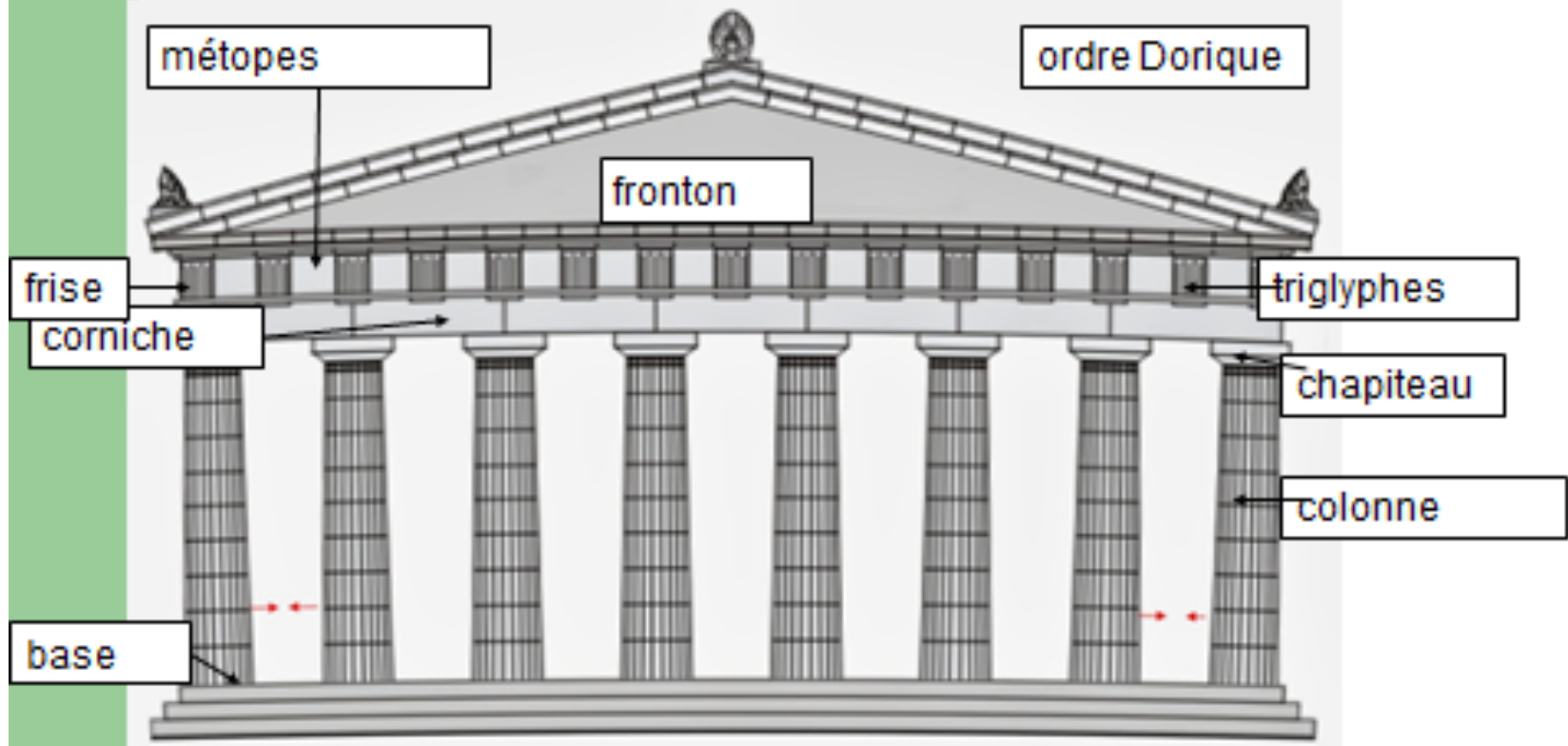

Monde Grec: culture VIe – IIe siècle avant J.-C.

Temple grec

Ontwerponderzoek Sesam

1. Vakinhoud geschiedenis

- Les over Griekse kunst (3u)
- Les over Etrusken (2u)

2. Vakdidactiek geschiedenis

- Les over CLIL geschiedenis (2u)

Les créations étrusques au 6e siècle avant J.-C.

Travaillez à deux.

Quelles sont les créations étrusques ?

1. Reliez les photos et les légendes.
2. Mémorisez les légendes.
3. Expliquez à votre voisin, en vos propres mots!

Les légendes : les créations étrusques

- Le roi Servius Tullius des Etrusques construit (construire = bouwen) **une muraille** (muraille = muur) autour de Rome.
- Les Etrusques drainent **le marais** (marais = moeras) grâce à un système d'**égouts** (un égout : een riool) : cloaca maxima.
- Les Etrusques construisent **un cirque** (cirque = renbaan) pour leur **divertissement** (le divertissement = ontspanning).
- Les Etrusques créent (créer = oprichten) un lieu de **culte** avec des temples sur la colline Capitoie.

Ontwerponderzoek Sesam

1. Vakinhoud geschiedenis

- Les over Griekse kunst (3u)
- Les over Etrusken (2u)

2. Vakdidactiek geschiedenis

- Les over CLIL geschiedenis (2u)

Vakdidactiek CLIL geschiedenis

- De belangrijkste didactische principes van CLIL
- Gekoppeld aan de eigen ervaringen met de lessen over
 - Griekse kunst
 - Etrusken
- Vandaag twee voorbeelden:
 1. Scaffolding
 2. Actief leren

1. Scaffolding

- Wat betekent scaffolding?

1. Scaffolding

- = Stelling, steiger
- Steiger weg → gebouw blijft staan.
- Ondersteunen wat leerling nog niet alleen kan.
- Daarna kan de leerling het alleen.

1. Scaffolding

- Noodzakelijk: anders spreken leerlingen Nederlands
- Scaffolding is het verschil met andere lessen
- Waarin zat de scaffolding in de voorbeelden?
 - **Brainstorm per twee**

1. Scaffolding

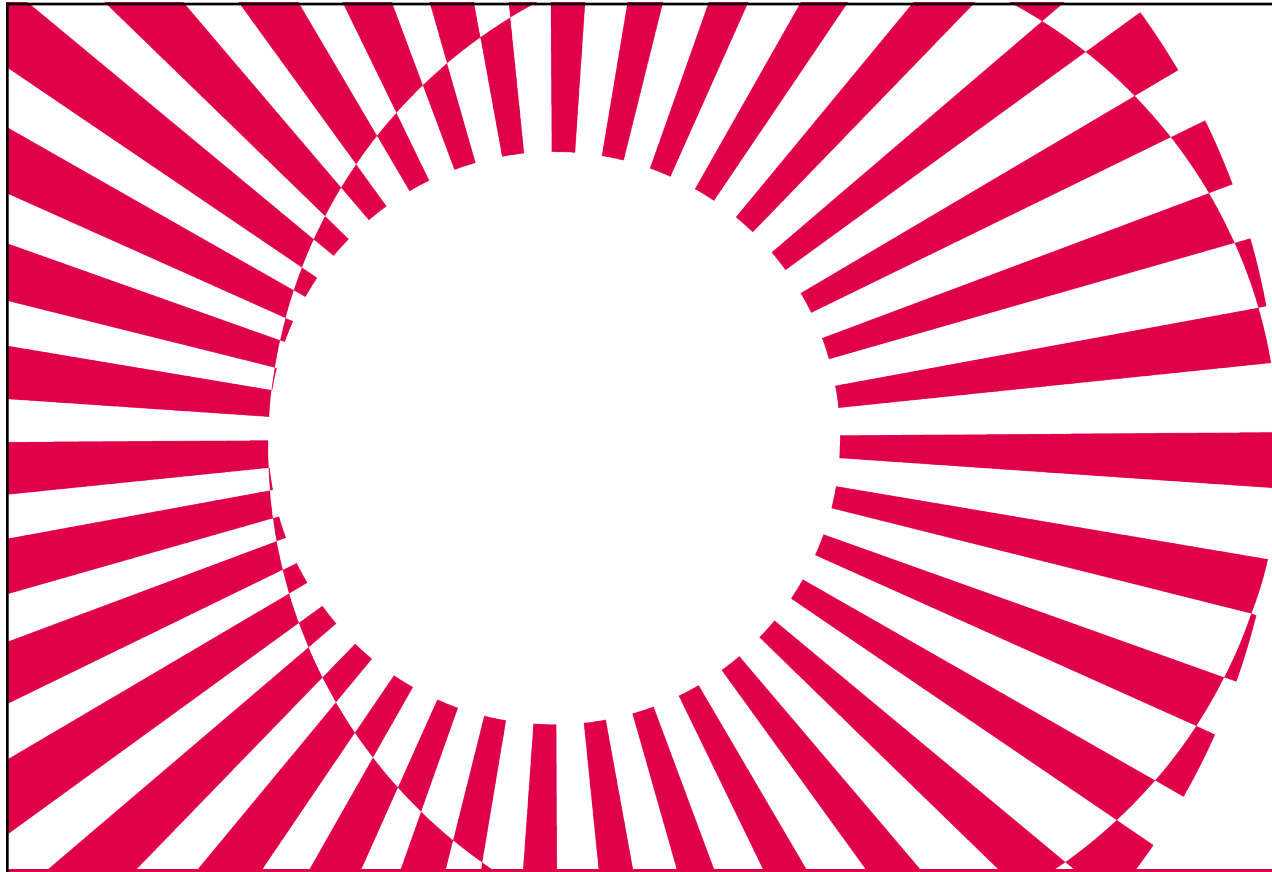
- Visuele
 - Foto's, grafieken, gebaren, mindmaps, film, enz.
- Tekstuele
 - Paragrafen, alinea's, titels en ondertitels, opsommingstekens, duidelijke lay-out
- Talige
 - Zowel receptief (*begrijpen*) als productief (*zelf spreken/schrijven*)
 - Woordenlijst, synoniemen, grammaticale kaders, vertaling, uitleg in eenvoudige taal, spreek- en schrijfkaders, enz.

2. Actief leren

1. Hoe zou jij actief leren definiëren? LINKS: kenmerken
2. Waarom is actief leren belangrijk bij CLIL? RECHTS: redenen
 - Individueel (in stilte): noteer je antwoorden
 - High five! Wissel je ideeën uit met een collega.
 - Om beurt: ieder één kenmerk

3. Effectmeting

UC Leuven
Limburg

MOVING MINDS

1. Wat is Sesam?
2. Ontwerponderzoek
- 3. Effectmeting**
4. Enquête leerkrachten geschiedenis

Effectmeting kennis CLIL-didactiek + motivatie / interesse

- **Pretest en posttest: 51/59 studenten**
 - **Pretest:** 29 maart 2019
 - Na de CLIL-les over de Grieken en vóór de 2de CLIL-les over de Etrusken
 - **Posttest:** 26 april 2019
 - Na de les vakdidactiek CLIL
 - **Twee soorten vragen**
 - Drie casussen, waarbij de studenten aangeven welke elementen van de CLIL-vakdidactiek aanwezig zijn: **kennistoets: 51 studenten**
 - Vragen die peilen naar hun kennis over en interesse in CLIL: **vragenlijst: 59 studenten**
- **Focusgesprek 'CLIL-prikkels': 23 april 2019**
 - met 8 studenten uit de twee groepen

Resultaten testen

- **Kennistoets** CLIL-didactiek: **casussen** met correctiesleutel en puntenverdeling
 - **4 weken** tussen les en posttest
 - Niet aangekondigd
- **Vragenlijst:** statistische analyse
 - McNemar's test voor ja/nee antwoorden
 - Sign test voor Likertschaal-antwoorden

Effectmeting kennis CLIL-didactiek: kennistoets

- **Pretest:** voor de les vakdidactiek CLIL
 - Geslaagden: **2 van de 51** studenten
 - Niemand spreekt over principes CLIL en scaffolding
- **Posttest:** 4 weken na de les vakdidactiek CLIL (met paasvakantie tussen)
 - Geslaagden: **8 van de 51** studenten (2 met 9,5/10)
 - **10** studenten kunnen voorbeelden van scaffolding geven

Conclusies uit de testen

- Hoeveel weet je over CLIL?
 - Pretest: veel/een beetje: 60,8%
 - Posttest: **veel/een beetje: 89,1%**
- Wil je graag meer weten over CLIL?
 - Pretest: ja 81,3%
 - Posttest: ja 66,7%

Conclusies uit de testen

- Zou je **graag zelf CLIL-les** geven?
 - pretest: 81,3%
 - posttest: 85,4%
- Denk je dat je ooit over **voldoende taalkennis** zal beschikken?
 - pretest: 72,3%
 - posttest: 72,3%
- Zou je graag geschiedenis in het NL geven in **Wallonië**?
 - pretest: 53,2%
 - posttest: 46,8%
- **Evaring** met CLIL-lessen geschiedenis was **positief**.
 - pretest na 1 CLIL-les: 94,7%
 - posttest na 2 lessen CLIL + vakdidactiek: 93,3%

Conclusies uit de testen

- Denk je dat CLIL **positieve effecten** heeft op **leerlingen**?
 - Pretest: ja 95,6%
 - Posttest: ja 95,6%
- Zorgt CLIL voor **minder diepgang**?
 - Pretest: ja 54,5%
 - Posttest: **ja 77,3%**
- Zorgt CLIL voor de ontwikkeling van de vreemdetaalbeheersing?
 - Pretest: ja 98%
 - Posttest: ja 98%
- Vereist CLIL een specifieke didactische kennis?
 - Pretest: ja 85,7%
 - Posttest: ja 91,8%

- Vergt CLIL **extra tijd** qua **lesvoorbereiding**?
 - Pretest: ja 93,6%
 - Posttest: ja 91,5%
- Zorgt CLIL voor een **trager lestempo**?
 - Pretest: ja 83%
 - Posttest: ja 93,6%
- Vergt CLIL nieuwe en/of andere **didactische materialen**?
 - Pretest: ja 40,4%
 - **Posttest: 61,7%**
- Is het nodig dat de CLIL-leerkracht samenwerkt met de vreemdetaalleerkracht?
 - Pretest: ja 80%
 - Posttest: ja 82,2%

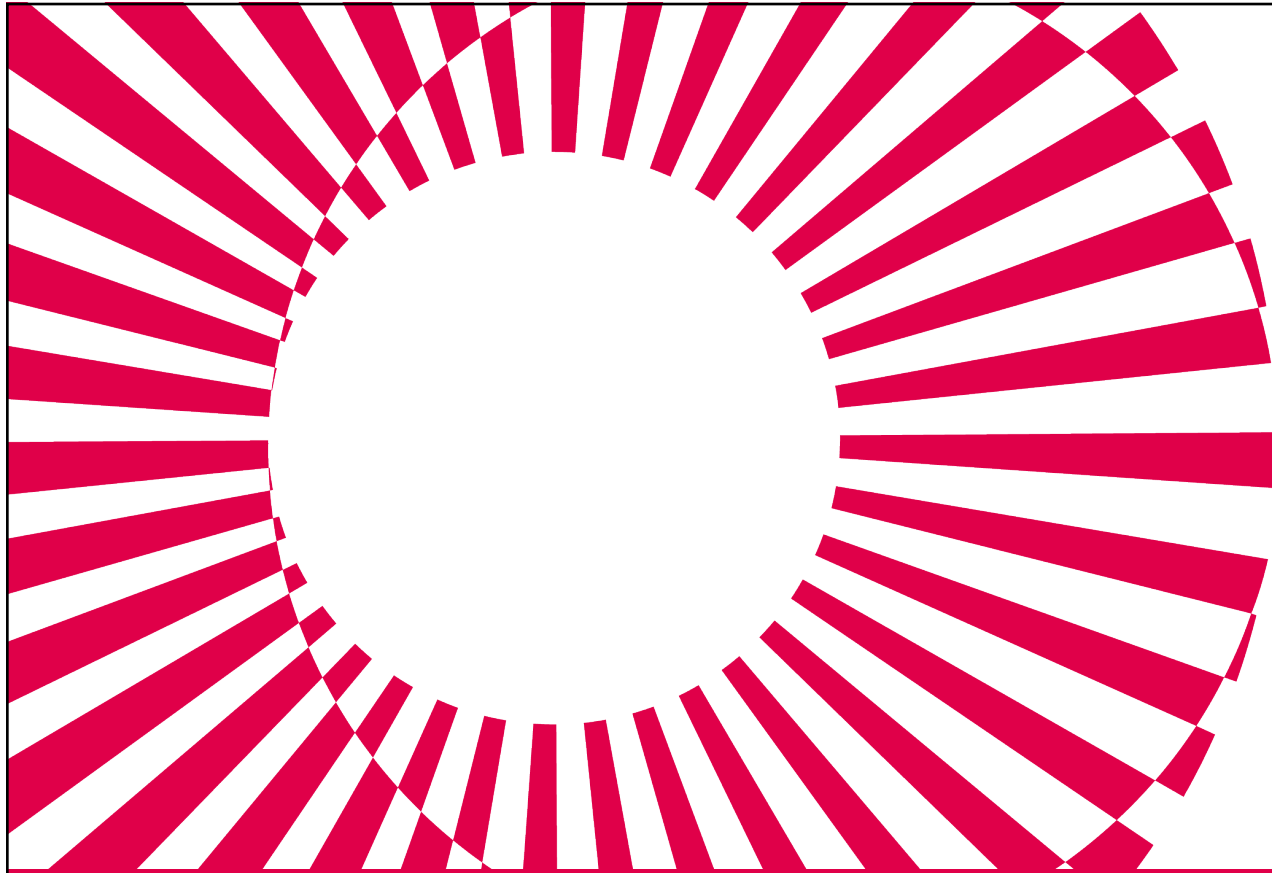

- CLIL zou ook mogelijk moeten zijn in het lager onderwijs.
 - Pretest: ja 56,3%
 - Posttest: ja 56,3%
 - CLIL is wenselijk met leerlingen van de eerste graad.
 - Pretest: ja 58,3%
 - Posttest: ja 68,8%
 - CLIL is wenselijk met leerlingen van de tweede graad.
 - Pretest: ja 89,8%
 - Posttest: ja 95,9%
 - CLIL is wenselijk met leerlingen van de derde graad.
 - Pretest: ja 98%
 - Posttest: ja 95,9%
- => 'Breekpunt' ligt volgens de studenten tussen de eerste en de tweede graad.

Focusgesprek met de studenten

- Scaffolding ook interessant voor hun lessen geschiedenis in het **Nederlands** → zeker met het feit dat in elke klas ex-OKAN-leerlingen of anderstaligen zitten
- **Essentie** van de les is duidelijker
- **Structuur** van de les is duidelijker
- Filmfragmenten graag **ondertitelen** in het Frans of Engels
- **Graag uitbreiden:**
 - Nog één thema extra en naar andere jaren
 - Actualiteit in het Engels of Frans bij vakdidactiek
 - Verplichten voor alle studenten

4. Enquête leerkrachten geschiedenis

UC Leuven
Limburg
MOVING MINDS

1. Wat is Sesam?
2. Ontwerponderzoek
3. Effectmeting
- 4. Enquête leerkrachten geschiedenis**

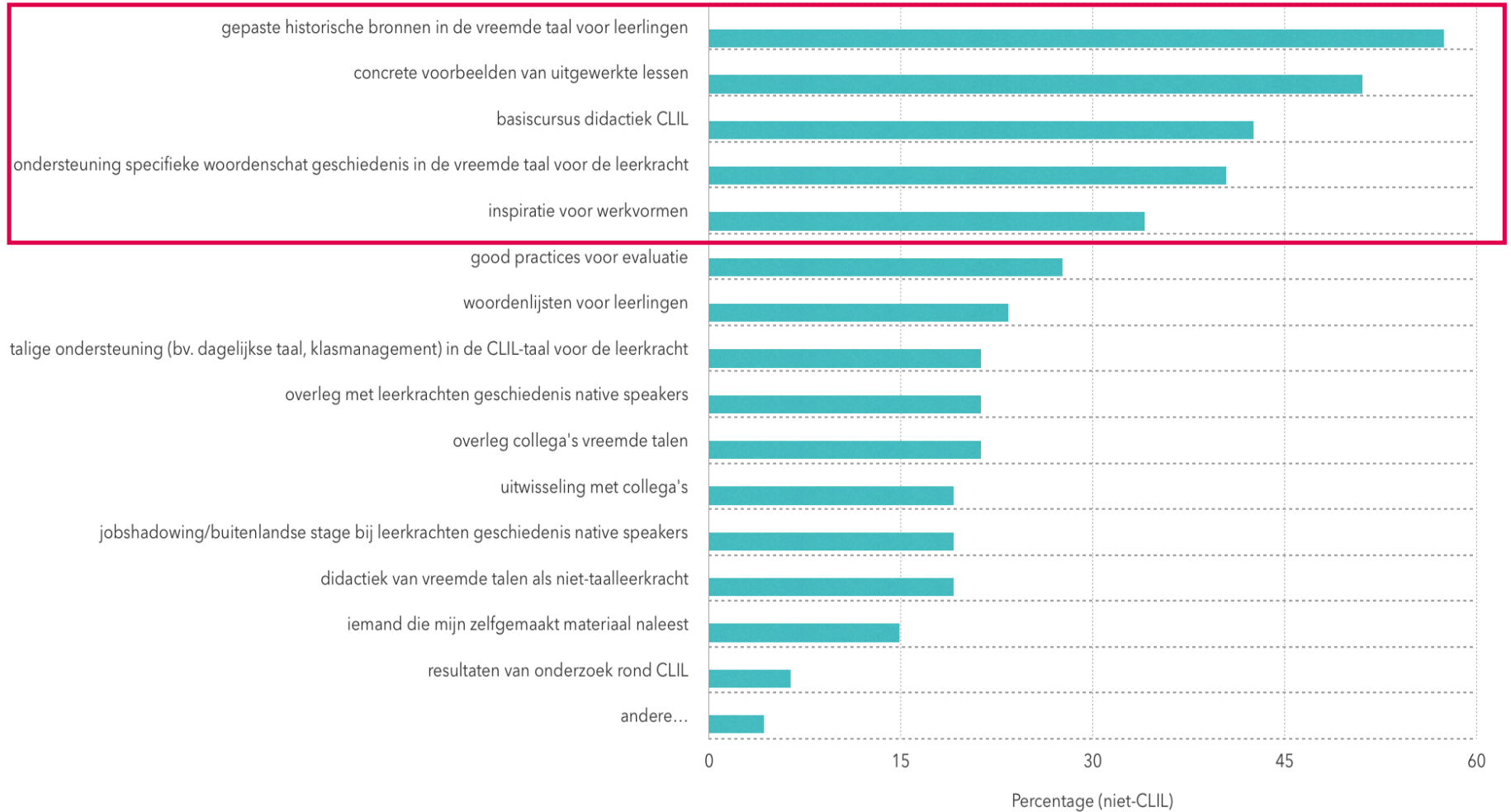

Enquête leerkrachten geschiedenis Vlaanderen

- **Wie?**
 - Enquête werd verstuurd naar **387** stagescholen van UCLL
 - 1 reminder werd verstuurd: 3 weken in totaal
- **Respons?**
 - **Juist 100** leerkrachten vulden het in :
 - 20 CLIL-leerkrachten geschiedenis: 14 Engels / 6 Frans
 - 80 leerkrachten geschiedenis

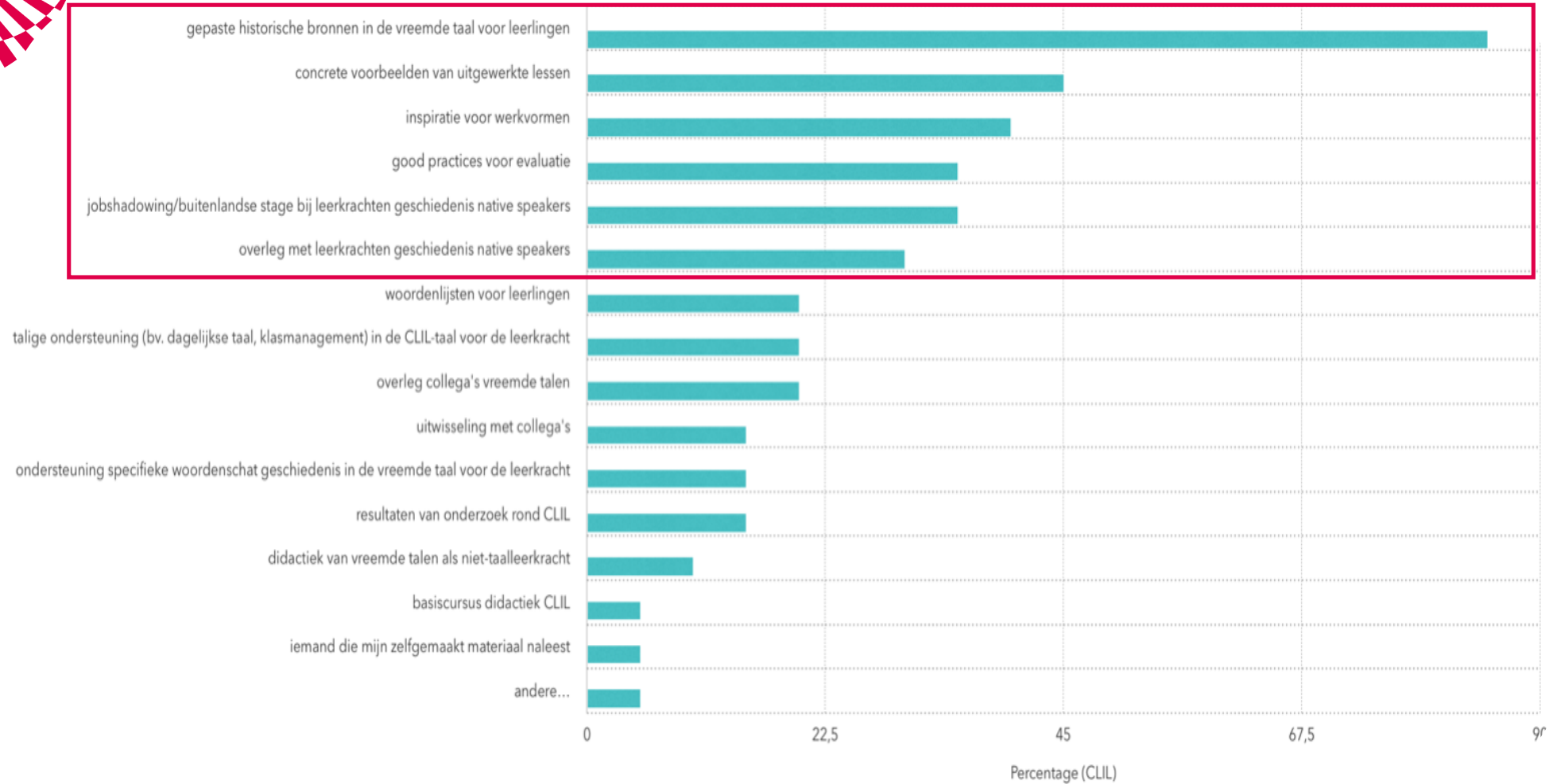

Waaraan heb je nood? Op welk aanbod zou je ingaan? (niet-CLIL)

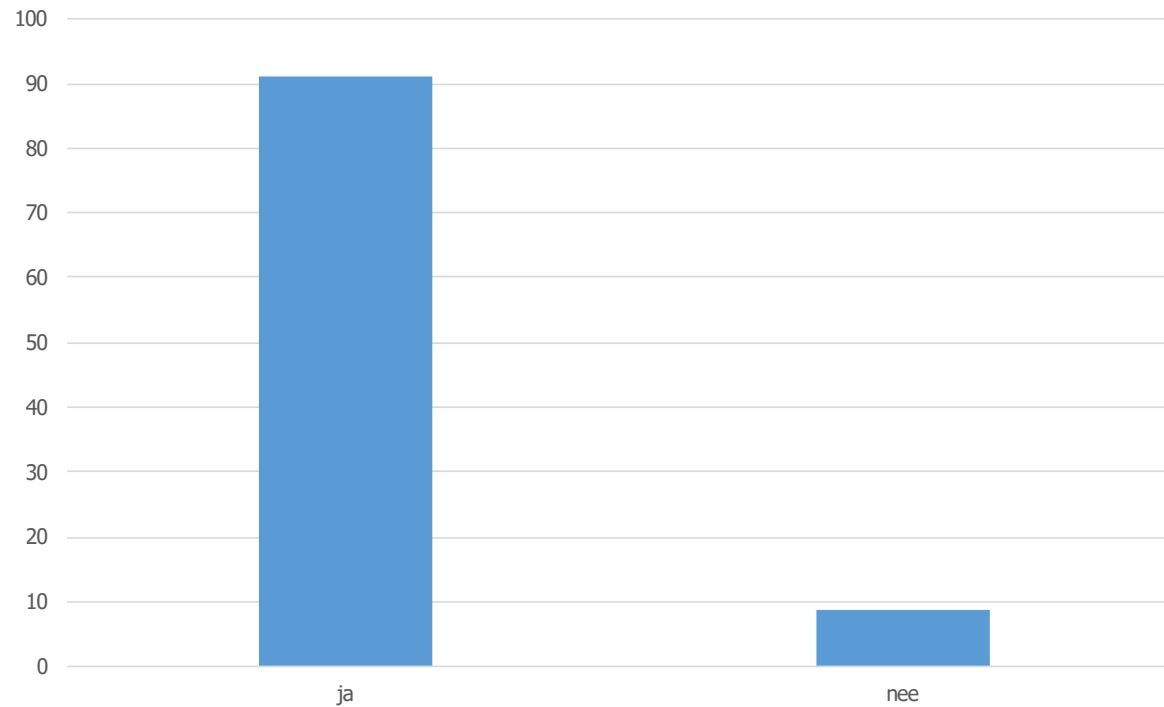

Waaraan heb je nood? Op welk aanbod zou je ingaan? (CLIL)

Heb je de voorbije 5 jaar lesgegeven of geef je momenteel les aan leerlingen die een andere thuistaal hebben dan het Nederlands? (CLIL + niet-CLIL)

Lesgeven aan leerlingen met een andere thuistaal dan het Nederlands: welke problemen ondervind je of heb je ondervonden?	N (n=80)	%
Leerlingen begrijpen de historische begrippen niet.	55	68,75
Leerlingen kunnen geen samenhangende tekst schrijven.	48	60
Leerlingen begrijpen de leerinhoud niet omwille van een ander referentiekader.	40	50
Het taalniveau van de leerlingen is te zwak om de les te kunnen volgen.	34	42,5
Ik kan niet altijd goed het talige niveau van de leerlingen inschatten.	29	36,25
Leerlingen kunnen zich moeilijk mondeling uitdrukken in het Nederlands.	27	33,75
Mijn cursusmateriaal is te moeilijk qua taal.	18	22,5
Leerlingen herkennen zich moeilijk in de Westerse bril van de lessen geschiedenis.	18	22,5
Het taalniveau van de leerlingen is zo zwak dat enkel basiscommunicatie mogelijk is.	17	21,25
Leerlingen kunnen niet zelfstandig werken.	15	18,75
Sociale problemen bij de leerlingen	13	16,25
Leerlingen zijn vaak bezig met het opzoeken van vertalingen en missen daardoor een deel van de les.	11	13,75
Ik loop vast als ik hen begrippen moet uitleggen die voor de Nederlandstalige leerlingen evident zijn.	10	12,5
Racisme / pestgedrag onder de leerlingen	8	10
Psycho-emotionele problemen bij de leerlingen	7	8,75
Ik steek te veel tijd in de begeleiding van anderstalige leerlingen.	2	2,5
Andere	19	23,75

CLIL tot de 4^{de}

- Praktijkgericht onderzoek in scholen
- Gratis coaching vanuit lerarenopleiding
- Leergemeenschap: vakleerkrachten & taalleerkrachten
- Vakken: geschiedenis, LO, wiskunde
- Zie info op volgende dia

CLIL tot de vierde

Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek

CLIL naar een hoger niveau tillen op jouw school?

Professionaliseer samen met je collega's

Een betere integratie van taalgericht vakonderwijs en CLIL-didactiek, met z'n duale focus (content + language), is dé grote uitdaging om meer kwaliteit te bieden aan het CLIL-onderwijs in Vlaanderen¹. Momenteel liggen er nog tal van kansen doordat de taal- en de zaakvakken elk op hun eigen eiland werken. Met andere woorden: een betere samenwerking tussen CLIL-vak en vreemdetaallessen is *the next step forward* voor ons CLIL-onderwijs.

¹ Vlaamse overheid, Onderwijspiegel 2017.

Interesse?

CONTACTEER ONS VRIJBLIJVEND

Liesbeth Martens, CLIL-expert (liesbeth.martens@ucll.be)
 Roel Van der Auwera, lector LO (roel.vanderauwera@ucll.be)
 Machteld Pensaert, lector wiskunde (machteld.pensaert@ucll.be)
 Ilse Van Hooydonck, lector geschiedenis (ilse.vanhooydonck@ucll.be)

Welke vakken?

Geschiedenis
 Wiskunde
 Lichamelijke opvoeding

Doel

Het leerproces van de leerlingen stimuleren door beter in te spelen op de duale focus van CLIL-onderwijs: zowel taal als inhoud.

Het onderzoek

Het doel van het project is de samenwerking tussen zaakvak en vreemdetaallessen duurzaam te verbeteren.

In het project werkt de vakgroep van het zaakvak samen met de collega's vreemde taal. Dankzij de methodiek van Lesson Study vertrekken ze van een gezamenlijke onderzoeksvraag van waaruit ze samen een les co-teaching voorbereiden. Het leren van de leerlingen staat daarbij centraal. De projectgroep denkt samen na over mogelijkheden om het leren te optimaliseren, vanuit de dubbele focus die eigen is aan CLIL: zowel *content* als *language*.

« Het leren van de leerlingen staat centraal. »

Wat is Lesson Study?

Lesson Study is een sterke vorm van professionalisering via collaboratief onderzoek².

De multidisciplinaire lerengroep selecteert zelf een onderzoeksvraag inzake het vak- en taalleerproces van de leerlingen en de manier waarop de samenwerking tussen taal- en zaakleerkracht hen in het leerproces kan ondersteunen. Deze onderzoeksvraag wordt omgezet in lesdoelstellingen voor een les co-teaching tussen zaakvak- en taalleerkracht. De groep bereidt deze les samen voor en wordt daarbij gecoacht door een lectorentandem van UCLL: een vakexpert en een CLIL-expert. Eén persoon van de groep leraren geeft de les; de collega's wonen de les bij en observeren elk een *case pupil* en zijn leerproces. Achteraf wordt de les geanalyseerd, herwerkt en opnieuw gegeven aan een andere klasgroep.

² Dudley, 2015.

WAAROM DEELNEMEN?

Instappen in het project biedt de volgende voordelen:

- De vakgroep van het CLIL-vak (geschiedenis, wiskunde, LO) krijgt samen met de collega's vreemde taal gratis ondersteuning bij en professionalisering in taalgericht vakonderwijs en CLIL-didactiek.
- Het project vertrekt vanuit de schooleigen situatie en noden. De sessies vinden bovendien plaats in de eigen school.
- Er ontstaan meer mogelijkheden om te differentiëren en in te spelen op de noden van de leerlingen.

WELK ENGAGEMENT VERWACHTEN WIJ?

Teams die willen deelnemen:

- Zijn gemotiveerd om van elkaar bij te leren en staan open voor collegiale consultatie.
- Zijn bereid om samen te werken gedurende zeven sessies van twee uur, gespreid over het schooljaar.
- Worden daarvoor gewaardeerd door hun directie en in de mate van het mogelijke vrijgeroosterd.

Boek 'Klaar voor CLIL'

- Handboek voor CLIL-leerkrachten

Nog vragen? Suggesties?

Contacteer ons gerust:

liesbeth.martens@ucll.be

ilse.vanhooydonck@ucll.be